

Terk Depresyonu Kuramının Türk Kültürü Açısından İncelenmesi*

Burak ŞENSÖZ**

Özet

Kültürel değişim çeşitli süreç ve kültürel etkenlerin bir bileşkesi olarak toplumun bütünüyle veya bazı kurumlarıyla değişmesidir. Bu değişimler birçok farklı noktalarda izlerini bırakırken bazı kavramların kültürel bakımdan anlamlarında da değişimlere yol açmaktadır. Kültürel farklılıklar göz önüne alındığında bir toplumun kültürünün sahip olduğu özellikler farklı bir kültüre sahip olan toplumlarda bulunmayabilmektedir. Psikoterapi kuramlarının değerlendirilmesinde de bu kültürel farklılıklar muhakkak göz önüne alınmalıdır.

James F. Masterson Terk Depresyonu Kuramını çerçevelerken Nesne İlişkileri Kuramı, gelişim psikolojisi, nörobiyolojik gelişmeler ve kendi gözlemlerini göz önünde bulundurmuş ve bunların entegrasyonunu sağlamıştır. Bu süreçte Margaret Mahler'in Ayrışma-Bireyleşme ile ilgili kuramını sahte kendilik ve gerçek kendilik aşamasında gerçekleşen ayrımın temel noktalarından biri olarak kuramına entegre etmiştir. Ayrışma-bireyleşme süreci kültürlerarası incelendiğinde her toplumda farklı şekillerde aşama kat edildiği ve bu sürecin değişkenlik gösterdiği görülebilmektedir.

Bu çalışmada Türk toplumunun barındırdığı kültürel farklılıklar ve kültürel değişimler göz önünde bulundurulmuştur. Türk kültürünün içinde bulunan modern ve geleneksel kültürlerde yetişen bireylerin kültürel süreçleri ile Terk Depresyonu Kuramı irdelenmiş ve bu yönde araştırma derinleştirilmiştir. Psikoterapi kuramlarına ve bu alanda çalışan ruh sağlığı uzmanlarına yeni bakış açıları kazandırılması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Ayrışma-Bireyleşme, Kültür, Terk Depresyonu Kuramı

Examination Theory of Abandonment Depression in Terms of Turkish Culture

Abstract

Cultural change is the change of society in its entirety or with some of its institutions as a combination of various processes and cultural factors. While these changes leave a mark in many areas of society, they also cause changes in the cultural meanings of some concepts. When cultural differences are evaluated, the characteristics of a society's culture may not be found in societies with a different culture. These cultural differences definitely be taken into attention in the evaluation of psychotherapy theories.

James F. Masterson took into account and integrated Object Relations Theory, developmental psychology, neurobiological developments and his own observations while James F. Masterson effectuate Theory of Abandonment Depression. In this process, Masterson integrated Margaret Mahler's theory of Separation-Individuation into his theory as one of the main points of the difference that occurs at the stage of false self and real self. When the separation-individuation process is examined interculturally, it can be observed that each society progresses in different forms and this process varies.

In this study, the cultural differences and cultural changes of the Turkish society were taken into consideration. The cultural processes of individuals who grew up in modern and traditional cultures in Turkish culture and Theory of Abandonment Depression examined and the research in this field deepened. It aimed to bring new perspectives to psychotherapy theories or approaches and mental health professionals working in this field.

Keywords: Culture, Family, Separation-Individuation, Theory of Abandonment Depression

* Çalışmanın bir bölümü, 6.Ulusal Bütüncül Psikoterapi Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Psikolog, İstanbul / pskburaksensoz@gmail.com

Giriş

İnsanın varoluşu ile başlayan dünyayı anlama ve anlamlandırma çabaları her zaman önemli bir konu olmuştur. Geçmişten günümüze uzanan dönemlerde insanlık çoğalarak farklı topluluklar oluşturmuş, gördüklerini isimlendirmeye ve anlamlandırmaya devam etmiştir. İnsanlık çoğaldıkça farklı topluluklar oluşmaya başlamış ve bu oluşan topluluklar ortak bilinç ile beraber toplumları oluşturmuşlardır (Aslan, 2018). Toplum, tarihsel süreçler içerisinde birlikte yaşamlarını ortak bir uygarlık kapsamında işbirliği yapan insanların oluşturduğu topluluklardır. Toplum kendine özgü bir gerçekliktir; onun evrenin geri kalan bölümünde bulunmayan ya da aynı biçim altında bulunmayan kendine özgü özellikleri vardır (Durkheim, 2010). Bu doğrultuda her toplumun dünyayı anlama ve anlamlandırma noktasında diğerlerinden ayrılan kendi değerleri vardır. Toplumlar kültür adını verdiğimiz benimsediği tüm bu değerleri nesiller boyu aktararak getirmiştir.

Kültür kavramının yapısının karmaşık olması sebebi ile birçok bilim dalı ve bilim insanı farklı tanımlarla kültürü tanımlamışlardır. Günümüzde tanımlamaları hala yapılabilmektedir, bu tanımlamalar arasında en yaygın biçimde kullanılan tanımlardan biri de UNESCO tarafından öne sürülen tanımdır. Kültür, bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerim bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgudur (UNESCO, 1982). Kültür toplumların norm, değer ve inançlarını içinde barındıran bir yapıya sahip olmasının ve farklılaşmasının yanında her toplumda evrensel olarak bulunan birçok özelliği de mevcuttur.

"Kültürün şu özellikleri evrensel olarak her toplumda gösterir:

1. Sosyo-kültürel biçimler, öğrenilmiştir.
2. Mantıksal olarak bütünleşmişlerdir. Aynı zamanda işlevsel ve anlamlıdır.
3. Bütün sosyo-kültürel sistemler, sürekli olarak değişirler. Kültür dinamik bir yapıya sahiptir.
4. Simgeler aracılığı ile aktarılırlar. Kuşaktan kuşağa toplumsal miras olarak aktarılırlar.
5. Her kültür, bir değer sistemine sahiptir.
6. Toplumun üyeleri arasında makul, etkin ve otomatik etkileşim sağlar.
7. Farklı olarak paylaşılmışlardır. Bireyler, kültürler 'Kültürlenme' yoluyla katılırlar.
8. Toplumsal kişiliğin doğuş ve oluşumunda egemen bir etmendir.
9. Bir toplumu diğerlerinden ayırmaya yarayan bir işarettir. " (Tezcan, 1991)

Her toplumun kültürünü tanımlayan topluma özel unsurları bulunmaktadır. Bu unsurlar değerler, dil, norm, inançlar, adetler vb. manevi unsurlar ve barınak, kıyafetler vb. gibi maddi unsurlar olarak tanımlanabilir. Bu unsurların toplamı olan kültür toplumu ayakta tutan ve toplumların varlıklarının devamını sağlayan önemli bir yapıdır. Aktararak nesiller boyu sürekliliğini sağlayan kültür, toplum üyelerinin kendi kişiliklerini oluşturmasında önemli bir yere sahip olan bir miras niteliğindedir.

Türk toplumunun da her toplumun olduğu gibi kendine özgü bir kültürü vardır. Büyüklere saygı, misafirperverlik, cömertlik, cesurluk, kadına değer verilmesi, çocuk yetiştirmenin önemi, doğru sözlülük gibi özellikler Türk kültürünün kendine has özelliklerinden sadece birkaçıdır (Aslan, 2018). Tüm bunlarla birlikte aile, anne, baba kavramları ve bunlara atfedilen anlamlar da kültürel bağlamda değerlendirilebilir. Aile toplumun en küçük yapı taşıdır. Evrensel bir kurum olan ailenin geleneksel ve modern toplumlarda anlamları birbirinden farklılaşır. Bu toplumların aileye yükledikleri değerler ve beklentiler bu farklılaşmanın başlıca nedenleridir (Bozkurt, 2005). Aile çocuklara bakma sorumluluğu üstlenen doğrudan akrabalık bağı ile birbirlerine bağlı olan erişkinlerin oluşturduğu bir insan topluluğudur (Giddens, 2000). Ayrıca aile, insan türünün devamlılığını sağlayan toplumsal ilişkilerin temelini oluşturan ve nesiller boyu maddi ve manevi değerleri aktaran toplumsal bir birimdir (Sayın, 1990). Türk aile kültürü geçmişten günümüze belirli bir tarih ve geleneklere sahiptir. Değişen dönemler ile beraber bu aile yapısında değişimler gerçekleşmiş olsa da Türk aile yapısı zihniyeti ve değerleri tarihsel birikimin izlerini taşımaktadır. Türk kültürünün geleneksel boyutunda ailenin yetki ve sorumluluklarını üstlenen babaya karşı itaatkârlık ve uysallık gibi özellikler beklenmektedir. 'Kadın' babanın bu özelliklerinden pay almakta olmasına karşılık erkek çocuğu kız çocuğundan daha değerli bir noktadadır (Çelik, 2010). İslam öncesi dönemde göçebe karakterine özgü aile içi ilişkiler ve aile yapıları yerleşik hayata geçildikten sonra farklılaşarak hane içi değişimler meydana gelmiştir. Kadın ve çocukların otoriteyi elinde bulunduranlara karşı itaat gösterdiği gelenekler İslam öncesi dönemde olduğu gibi İslam kültürü içinde de güçlenerek devam etmiştir (Doğan, 2001). Bunlara

karşılık çocuklar söz konusu olduğunda aile içinde verilen son kararı her ne kadar baba veriyor olsa da bu kararın şekillenmesine ve biçimlenmesine katkı sağlayanın daha çok anne olması gibi durumlar göz önünde bulundurulduğunda Türk aile yapısının ataerkil olarak genel bir tanımlamayla anlatmak güçtür ve bu tanımlama Türk aile yapısının niteliklerini sınırlar (Geçtan, 2002; akt. Çelik, 2010). Aile, Türk kültürü ve din hayatında ocak kavramı üzerinde temellendirilmiştir; örf, adet ve geleneklerin yaşanılarak kuşaklar boyu aktarılmasının gerekli görüldüğü, aktarımın sürekliliği olduğu süre boyunca bu ocağın ateşinin sönmemesi ve tüterek devamlılığın sağlanması ailenin devamlılığı ile ilişkilendirilerek simgeleştirilmiştir (Çelik, 2010). Türk aile yapısının gelenekselliği Osmanlı'nın son dönemlerine kadar götürülebilir ama Cumhuriyet sonrası yapılan değişiklikler ve reformlar Türk aile yapısını modern bir yapıya doğru götürmüştür (Vergin, 1991; akt. Çelik 2010). Modernleşme, geleneksel yaşamda köklü değişimlere yol açmaktadır. Bu değişimler sonucu birey ve toplumun yaşamı bireyci, kurumsal ve rasyonelliğe doğru bir değişim yaşamaktadır (Çelik, 2010). Bireyin değişim ile beraber modernleşme etkisini en derin ve kalıcı olarak ailede göstermektedir. Aile yapısında köklü bir farklılaşma ortaya çıkarmakta ve ailenin pek çok işlevinde değişime yol açmaktadır fakat bu değişimlere karşılık ailenin önemini azaldığından bahsetmek zordur (Kirman, 2005). Geleneksel yaşamda olan hızlı değişim, denge problemlerini ortaya çıkarmakta ve ailelerin modernleşmeyi algılama ve yaşam biçimlerinde bu etkileri en aza indirme hatta reddetme gibi durumları ortaya çıkarmaktadır. Sonuç olarak modernleşme çarpık bir yapı oluşturmuş ve Türk aile hayatında kendini göstermiştir (Göle, 2008). Türk aile yapısında bulunan modern aile yapısı ile geleneksel aile yapısının bulunduğu bu iki kültür arasındaki farklara kısaca göz atmak yararlı olacaktır.

1. Geleneksel kültürün başat olduğu toplumlarda insanların değer, tutum ve davranışları grup yönelimlidir. Grup çıkarları ve beklentileri önceliklidir. Modern Batı toplumlarında ise bireyin ihtiyaç ve özlemleri kolektif çıkarlardan önce gelir.
2. Geleneksel kültürlerde insanlar geniş aile içinde paylaşma ve dayanışma ağırlıklı yaşarlarken, modern toplumlarda rekabet ve başarının egemen olduğu çekirdek aile yaygındır.
3. Geleneksel kültürlerde akrabalık ilişkileri önemli ve yönlendirici iken modern toplumlarda akrabalık bağları bir hayli zayıflamış ve sadece duygusal bir yakınlıktan öte anlam taşımamaktadır.
4. Modern toplumlarda bireysel kazanç ve maddi refah düzeyi anlamında ekonomik işlevler önemle vurgulanırken, geleneksel kültürlerde ekonomik işlevlere vurgu önemsizdir.
5. Geleneksel kültürlerde yüksek mortalite ve yüksek doğurganlık ön planda iken modern toplumlarda düşük mortalite ve düşük doğurganlık söz konusudur.
6. Geleneksel kültürlerde statüyü yaş ve aile içindeki pozisyon belirlerken, modern toplumlarda kişilerin bireysel çabalarıyla elde ettikleri statü önemlidir.
7. Geleneksel kültürlerde evlilikler aile büyükleri tarafından belirlenir ve düzenlenirken, modern toplumlarda eşleri özgür iradeleriyle kişilerin belirlemesi esastır.
8. Geleneksel kültürlerde grup normları tarafından önceden belirlenmiş davranış kalıpları içerisinde hareket edilirken, modern kültürlerde geniş bir davranış çeşitliliği söz konusudur (Güleç, 1999).

Yukarıda geleneksel ve modern kültür arasındaki farklar incelendiğinde birçok akademisyen psikoterapi kuramlarının geleneksel kültürlere uygulanmasının geçerli olmayacağını belirtmiştir (Güleç, 1999).

James F. Masterson Terk Depresyonu Kuramı ile psikodinamik psikoterapilerin içerisinde yer almaktadır. James F. Masterson 1960'lı yıllarda bir hastanenin ergen bölümünde çalışan bir psikiyatrist olarak ergenlerin madde kullanımı, kontrolsüz seks, intihar girişimleri, evden kaçma gibi sebeplerle hastaneye başvurduğunu gözlemlemiştir ve bu sebeplerin zamanla geçen bir ergenlik bunalımı olduğuna dair söylentilere karşılık geriye dönük araştırmalara bakmış ve bu iddiaları kanıtlayacak bir araştırma bulamamıştır. Hastaneye yatırılan bu ergenlerin eyleme vurmalarının önüne geçildiğinde ergenler depresyon belirtileri göstermiş ve bu belirtiler Masterson'ın çalışmalarını derinleştirmiştir. Bu süreçte Margaret Mahler'in yaptığı araştırmaları okumasıyla beraber ayrışma-bireyleşme evresinin yeniden yakınlaşma evresinde bir gelişimsel duraklama olduğunu söylemiştir. Bu çalışmalarına ek olarak nesne ilişkilerini, Allan Schore ve arkadaşlarının yapmış olduğu nörobiyolojik çalışmaları ve Daniel Stern'in çalışmalarından yola çıkarak karşılıklı etkilere bağlı olarak değişen ve dönüşen bir ruhsal aygıt tanımlamıştır (Özakkas, 2018). James F. Masterson, Terk Depresyonu Kuramında gerçek kendilik ile sahte kendilik arasında olan uyumsuzluktan kaynaklı patoloji oluştuğunu belirtmiştir. Ayrılaşmaya dayanamayan baskıcı ve zorlayıcı nesnenin, bebeğin ayrışma-bireyleşme evresinde gelişmekte olan kendiliğini desteklememesi ve bu kendiliğin getirdiği hisleri, kapasiteleri yok sayması ile kendi talep ve isteklerini çocuktan bekleyerek kendilikte süreklilik ile oluşacak gerçek kendilik yerine sürekliliği sağlayamayan sahte bir kendilik

oluşturmaktadır (Klein,1989). Bebeğin ayrışma-bireleşme süreçlerinde kendini destekleyen nesnenin olması gerçek kendiliğin inşası için önemli bir noktadır (Masterson, 1985). Çevresi tarafından desteklenen birey hayatının her evresinde potansiyellerini hayata taşıyarak kendilerini ortaya koyabilmekte fakat bu desteği alamadığında geri çekilerek diğerlerinin istekleri doğrultusunda karşılığında sevgiyi alabilme ihtimali ile sahte bir kendilik içinde yaşamını sürdürmektedir (Özakkaş, 2018). Birey gerçek kendiliğini inşa edememiş olsa da gerçek kendiliğin inşasının hayatının her evresinde olabilmesi mümkündür. Bu sahte kendilik ile gerçek kendilik arasında olacak yolculukta bireyin bir kendilik aktivasyonuna ihtiyacı vardır. Kendilik aktivasyonu, bekleğinde kendi isteklerinden vazgeçerek baskıcı ve zorlayıcı nesnenin isteklerine yönelen bireyin, yaşamının ilerleyen evrelerinde nesnenin isteklerinin dışında kendi kararları noktasında sürekliliğini sağlayabildiği eylemler ortaya koyabilmesidir. Bunun dışında kendilik aktivasyonu yaşamın akışında bireyin kontrolü dışında da şekillenebilmektedir. Sahte kendilikteki birey kendilik aktivasyonu ile gerçek kendiliğe giden inşa sürecini başlatmakta fakat bu inşa sürecinde sürekliliği sağlama yönünde bireyin daha önce girdiği ayrışma-bireleşme evrelerinde nesne tarafından libidinal desteğini sağlamadaki başarısızlığı sonucunda terk depresyonuna ve buna bağlı duyguları deneyimlemesine yol açacaktır. James F. Masterson bu duygulanımları intihara meyilli depresyon, cinai öfke, boşluk ve anlamsızlık hissi, umutsuzluk ve çaresizlik, suçluluk, panik ve kaygı olmak üzere Mahşerin altı atlısı tabiri ile tanımlamaktadır (Masterson ve Klein, 1989, akt. Aydın, 2021). Bu duygularla temas eden birey alkol ve madde kullanımı, cinsellik veya intihar girişimleriyle bu duygulardan uzaklaşmak ve kendini yatıştırılmaya çalışmaktadır. Bu duygulardan uzaklaşan ve kendini yatıştırılmaya çalışan bireyler tekrardan bekleğinde yaşadığı gibi ayrışmamakta ve gerçek bir kendilik inşa edememektedir. Gerçek kendiliğin yapı ve işlevlerini Masterson başkalarıyla yaşanan ve kendi başına yaşadığı deneyimler olmak üzere entegrasyonunu aşağıda bulunan (Şekil 1) tablo ile izah etmektedir

Şekil 1. Gerçek Kendilik: Yapı ve İşlevler (Masterson, 1989, akt. Aydın, 2010)

| GERÇEK NESNE DÜNYASI | |
|--|---|
| GERÇEKLİK EGOSU (sağlıklı arabulucu; olgun savunmalar; libidinal nesne sürekliliği) | |
| GERÇEK KENDİLİK (ayrı) | GERÇEK KENDİLİK (bireleşmiş) |
| <ul style="list-style-type: none">• Paylaşma• Taahhüt, katılım• Yakınlık• Empati• Başkalarının bireyleştirici duygu, düşünce ve isteklerini kabul etme | <ul style="list-style-type: none">• Kendini yatıştırma• Kendini kabul etme• Kendiliğindenlik• Kendilik aktivasyonu• Kendini ortaya koyma• Duygulanım canlılığı• Yaratıcılık |

Libidinal Kendilik Sürekliliği

James F. Masterson gerçek kendiliğe insanlar ile olan deneyimlerinde ve kendi başına olan deneyimlerinin yanında kendilik sürecinin bütüne ve özerkliğe doğru giden yolculuğunda kendilik kapasitelerinin tümünü elde etmesi gerektiğini belirtmiştir (Aydın, 2010). Bu kendilik kapasitelerini detaylandırmamız gerçek kendiliği anlamlandırabilmemiz ve netleştirebilmemiz için önemli bir noktadır.

1. Kişinin duyguları spontane, canlı ve içtendir. Duygularını canlılık ve doğallık içerisinde kuvvetli, coşkulu ve heyecanlı hissedebilmesi gereklidir.
2. Kişinin kendini kendi olarak kabul edebilmesidir. Bireyin ortaya çıkmaya başlayan kendiliğinin, erken dönemde ebeveynlerinin desteğinin sonucunda güçlenerek devam eden ve kendiliğin tüm varlığı ile ortaya çıkabilme iradesini edinmesidir.

3. Kişinin kendine özgü bireyselleşme arzularının saptanması ve bunları yaşamında gerçekleştirebilmek için özerk girişimlerde bulunarak gelebilecek saldırılara veya karşıt fikirlere karşılık bağımsız bir insiyatif ile kendi gücünü kendisine inandırabilme kapasitesidir.
4. Kişinin kendilik aktivasyonu yapması durumunda kendiliğinin çevresel veya duygulanımsal bir durumla başa çıkmasını olumlu ve uyumlu bir tavırla kabul etmesidir. Bu kabul, bağımsız harekete geçebilmesi için bir güçtür.
5. Üzücü duygulanımları rahatlatarak özerk bir şekilde bu kapasiteyi düzenleme ve duyguları yatıştırabilme kapasitesidir.
6. Kendiliğin devamı, belirli bir tecrübenin öznesi olarak devamlılığını sürdürebilme ve başka bir deneyimin teşviki ve kabulüdür.
7. Kişinin kendini bir nesne veya bir ilişkiye adayarak karşısına çıkabilecek tüm engellere rağmen hedefe veya amaçlarına ulaşmada süreklilik göstermesi ve bu yöneliminden vazgeçmemesidir.
8. Eski bilindik kalıpların yerine yeni ve özgün kalıpların değiştirilmesi için kendiliğin kullanımınıdır.
9. Yakın ilişkileri içerisinde kendiliği tam olarak ifade edebilme kapasitesi ve bu süreçte ilişkilerin bitmesine veya terk edilmeye karşılık en az düzeyde kaygı hissetmesidir.
10. Duygulanım ve kendilik saygınlığının özgür bir şekilde düzenlenebilmesidir.

Tartışma ve Sonuç

Türk kültürü birçok farklı kültür yapısını barındırmaktadır. Geçmişten günümüze bir tarafta modern kültür tanımlaması altında sınıflandırabilecek topluluklar oluşmuş diğer tarafta ise Anadolu'nun geleneksel kültüründe devamlılığını sürdürmüş ve koruyabilmiş topluluklar oluşmuştur. Türk aile yapılarının gelenekselden modernliğe doğru gitme evresinde aileler veya topluluklar bulunduğu gibi bu süreci yeni yaşamaya başlamış, modern bir kültürü tam olarak oluşturamamış veya bu kültüre karşı çıkararak oluşturamamış topluluklar da bulunmakta ve bu topluluklar çoğaltılabilmektedir. Psikoterapi kuramlarının birçok araştırmacı tarafından geleneksel olan topluluklara uygulanamayacağı söylenmiş ve Türk toplumu bu bakış açısından incelendiğinde birçok farklı kültürü bulundurmasının yanında modern bir kültür oluşturan topluma sahip olduğu ve bu toplum için psikoterapi uygulamalarının uygulanabilir olduğu görülmüştür. Bu sebeple modern kültüre sahip toplum ve geleneksel kültüre sahip toplum arasında farklar gözden geçirilerek bunlar Terk Depresyonu Kuramı açısından değerlendirilecektir. İlk olarak, geleneksel kültürlerde insanlar grup yönelimli olmaktadır gerçek kendiliğin yapı ve işlevlerini ele alan tabloda (Şekil 1) bireyin başkaları ile yaşadığı tecrübelerde paylaşma, yakınlık kurma, başkalarının duygu, düşünce ve davranışlarını kabul etme gibi gruplar içinde deneyimlerinin olması gerektiği vurgulanmıştır bu yönden incelendiğinde modern kültüre sahip toplumların ihtiyaçlarının önde gelmesi ile geleneksel kültüre sahip toplumların grup yönelimli olmaları yönünde gerçek kendiliği deneyimlemeleri olabildiği görülmektedir. Fakat geleneksel toplumlarda birey gruplar içinde kendilik kapasitelerini gerçekleştiremiyorsa ve grup içinde bulunması birey olarak özerkliğini engelliyorsa bu noktada bireyin gerçek kendiliğinin inşasının tamamlanmadığı söylenebilir. Aile olarak incelemeye devam ettiğimizde geleneksel toplumlardaki geniş aile, içinde paylaşım ve dayanışma içinde akrabalık ilişkileri önemli olmasına karşılık modern toplumlarda başarının egemen olduğu çekirdek aile akrabalık ilişkilerinin daha zayıf olması ile karşımıza çıkmaktadır. Modern toplumlarda 18 yaşına gelmiş bireylerin ayrı eve çıkmaları ve kendi geçimini sağlamaları daha olanaklı ve sıradan görünürken geleneksel toplumlarda bireyin bir evlilik kurmadan ayrı eve çıkması daha az rastlanan bir şeydir. Ayrışma ilk aşamada modern toplumlarda olması gerektiği gibi değerlendirilebilmektedir ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta birey aynı evde yaşamını kültürel kodlar sebebiyle sürdürme ihtimalinde kendi yaşamına kendi tercihleri ve ailesinden bağımsız bir hareket gücüyle şekil verebilmesi, aileden veya biraz önce açıkladığımız gruplardan bağımsız olarak kendini gerektiğinde öne sürebilmesi, karşıt fikirlere karşı fikirlerini savunabilmesi ve diğer kendilik kapasitelerini gerçekleştirebilmesi olarak da değerlendirilebilir. Geleneksel ve modern toplumların bir diğer ayırım noktası ise aile içindeki statünün belirlenmesidir. Aile içinde statünün belirlenmesinde geleneksel toplumlarda yaş ve aile içindeki pozisyon aktif olarak rol oynamaktadır, modern toplumlarda ise bireysel olarak çabaların sonucu daha değerlidir. Statü kelime anlamı olarak bir kişinin toplum veya topluluk içinde kazanmış olduğu makam, durum veya saygınlıktır. Geleneksel toplumlarda bu saygınlık otorite olarak algılanabilir. Bulduğu topluluk tarafından otorite veya statü sahibi görülen kişi karşısında gerçek kendiliğin inşasında olan bireyin, kendi fikirlerini kendilik aktivasyonu yaparak söyleyebilmesi ve bunu diğer kendilik kapasitelerine uygun olarak sürdürebilmesi gereklidir. İncelediğimizde modern toplumlarda bireysel çabalar bu ortama daha elverişli olarak gözükmeye dahi kişinin bunları

her iki toplumda da yapabilmesi gerekmektedir fakat kültürel kodlar sebebiyle bunların yapılabilmesi verilen ev örneğinde olduğu gibi değişebilmektedir. Bazı toplumlar için 18 yaşında bir eve çıkmak ve kendi yaşamını sürdürebilmek bir kendilik aktivasyonu iken bazıları için aynı evin içinde bir oda istemek veya üniversite için şehir dışına gitmek hatta kendi istediği bir kitabı almak bir kendilik aktivasyonu olabilmektedir. Bunlar kültürlerin yanında aynı kültürlere sahip olan farklı kişiler arasında bile değişkenlik gösterebilmektedir. Son olarak, kişinin bebekliğinde bakım vereni ile oluşturduğu veya sonrasında hayatında edindiği deneyimler ile desteklendiğini hissederek ilişki kurması, olumsuz duyguları regüle etme, çevresinde gerçekleşen olayları ve insanların duygularını daha iyi anlayabilme kapasitesi, keşif ve merak duygusu ile hareket edebilme kapasiteleri ve insanlarla kurduğu ilişkinin sağlıklı olmasının gerçek kendiliğe giden kendilik aktivasyonu sürecine katkısı aşikardır. Tüm bunlar ile birlikte incelendiğinde, bireyselleşme arzularını saptayıp kendilik aktivasyonu yapan kişinin duygularını spontane ve içten bir şekilde hissedebilmesi, kendini kendi gibi kabul edebilmesi ve bunun sürekliliğini sağlayabilmesi, üzücü olaylar karşısında kendini duygularını yatıştırabilme kapasitesi, kendini tam anlamıyla ifade edebildiği yakın ilişkiler kurabilmesi ve bu süreçte ilişkilerin bitmesine veya terk edilmeye karşılık en az düzeyde kaygı hissetmesi, önüne çıkan engellere rağmen hedeflerine ve amaçları konusunda süreklilik göstererek vazgeçmemesi, tüm bunların devamlılığını sağlayabilmesi ve diğer kendilik kapasitelerini elde etmesi ile kendilik sürecinin bütüne ve özerkliğe giden yolculuğunda geleneksel veya modern toplum fark etmeksizin gerçek kendiliğe ulaşabileceği görülmektedir. Modern ve geleneksel toplumların yanında tam olarak sürecini tamamlamış toplumlar da birçok noktadan geleneksel veya modern toplumların özelliğini taşıma ihtimali üzerine kendilik kapasiteleri ve gerçek kendiliğin yapı ve işlevlerine (Şekil 1) göre değerlendirilebilir. Sonuç olarak, diğer kuramlarda olduğu gibi Terk Depresyonu Kuramı kapsamında da süreçler veya bireyin içinde bulunduğu durumlar, toplumun ve kültürün özellikleri göz önüne alınarak saptanmalıdır. Psikoterapi kuramları hakkında ileride yapılacak nitel ve nicel çalışmaların tümü takip edilmeli ve kültürel farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır.

Kaynakça

- Aslan, F. (2018). *Türk kültürü içerisinde Türk aile yapısının yeri* (Master's thesis, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Aydın, M. (2010). *Masterson Yaklaşımında Borderline Kişilik Bozukluğuna Gelişimsel Yaklaşım*.
- Aydın, M. (2021). *Masterson Yaklaşımında Borderline Kişilik Bozukluğuna Gelişimsel Yaklaşım*.
- Bozkurt, V. (2005). *Sosyoloji*. İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Çelik, C. (2010). DEĞİŞİM SÜRECİNDE TÜRK AİLE YAPISI VE DİN PARADİGMATİK ANLAM VE İŞLEV FARKLILAŞMASI. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (8), 25-35.
- Doğan I. (2001). *Osmanlı Ailesi-Sosyolojik Bir Yaklaşım*. Ankara, Yeni Türkiye Yayınları.
- Durkheim, Emile (2010). *"Dinsel Yaşamın İksel Biçimleri"*. (Çeviren: Özer Ozankaya). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. (Çev. Cemal Güzel). Ankara: Ayraç Yayınları.
- Göle, N. (2008). *İç İçte Girişler: İslam ve Avrupa*, çev. Ali Berktaş, İstanbul, Metis.
- Güleç, C. (1999). Transkültürel açıdan psikoterapiler. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2(1), 5-11.
- Kirman, M. (2005). *Din ve Sekülerleşme*, Adana, Karahan Kitabevi.
- Klein, R. (1989b). *Introduction to the disorders of the self*. In J.F. Masterson & R. Klein (Ed.). *Psychotherapy of the disorders of the self, the Masterson approach*. New York: Brunner/Mazel
- Masterson, J. (1985). *The Real Self -A Developmental, Self, and Object Relations Approach*. New York: Brunner/Mazel.
- Masterson, J. F., Klein, Ralph, (1989) *Psychotherapy of the disorders of the self, the Masterson approach*. New York & London: Brunner-Routledge.
- Özakkaş, T. (2018). Alan kuramının diğer psikanalitik kuramlarla ilişkisi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 1(2), 1-28.
- Sayın, Ö. (1990). *Aile Sosyolojisi: Ailenin Toplumdaki Yeri*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Tezcan, M. (1991). *Kültürel Antropoloji*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- UNESCO (1982). *Mexico City Declaration on Cultural Policies*.